

Н. П. Старченко

## Мікроісторія

**МІКРОІСТОРІЯ** (від мікро... та історія) - антропологічно орієнтований експериментальний напрям історіографії. Виник наприкінці 1970-х рр. як реакція на кризу старої моделі соц. історії, що ґрунтувалася на дослідж. структур «довгої тривалості», глобал. трансформацій і оперувала переважно серій. джерелами. Термін «М.» використовували ще в 1950-60-і рр. (Ф. Бродель, Р. Кено), але переважно з негатив. чи іроніч. підтекстом, як історію, що переймається незнач. подіями (своєрід. попередниками М. вважають амер. історика Дж.-Р. Стюарта й мексикан. дослідника Л. Гонсалеса-і-Гонсалеса). Однак як напрям історіографії М. започаткована групою італ. істориків (К. Гінцбург, Е. Гренді, Дж. Леві), трибуною яких став ж. «Quaderni storici». Найвідоміші мікроістор. роботи: «Galileo: eretico» («Галілей-єретик») П. Редонді, «L'eredita' immateriale» («Нематеріальний спадок») Дж. Леві, «Il formaggio e i vermi» («Сир і черви») К. Гінцбурґа, «Mondo operaio e mito operaio» («Робітничий світ і робітничий міф») М. Грібауді, «Mestieri e privilegi» («Майстри і привілеї») С. Черутті. Інколи сюди ж зараховують роботи французів Е. Ле Руа Ладюрі «Montaillou» («Монталлю») і Ж. Дюбі «Le dimanche de Bouvines» («Битва під Бувіном»), а також амер. дослідниці Н.-З. Девіс «The Return of Martin Guerre» («Повернення Мартіна Герра»). Яскравими теоретиками М. є Г. Медик (Німеччина), Ж. Ревель і Б. Лепті (Франція). Мікроісторики неодноразово наголошували на влас. внутр. неоднорідності, оскільки представників цього напрямку об'єднує конкретна дослідн. практика (за Дж. Леві - автопортрет, а не груповий портрет). Найхарактерніша особливість М. - зменшення масштабу дослідж., перехід до мікроскоп. аналізу, об'єкт якого - вчинки особи, одиничні події, окремі казуси. Масштаб постає засобом пізнання «іншого соціального» - склад. мережі взаємин осіб, різних життєвих стратегій і чинників, що їх породжують, суперечностей і непослідовностей норматив. систем, які дають можливість суб'єктові конструювати «свою» істор. реальність. Основою інтерпретатив. практики М. виступає інтенсивна методика, «щільний

опис», що зближує її з істор. антропологією. М. відмовляється від звуження контексту як єдиного, гомоген. середовища, де особа існує та під дією якого робить свій вибір. Мікроістор. дослідж. передбачає зміну процедури аналізу: включення в наперед заданий глобал. контекст об'єкта інтерпретації, а реконструкцію множинності контекстів через досліджуваний об'єкт. Зміни зазнав і спосіб комунікації з читачем, перед яким демонструють сам процес творення історіогр. наративу. Предметом оповіді стають дослідн. процедури, процес формування гіпотез, верифікац. техніки, сумніви автора, констатація відсутності джерел тощо. Для М. характерна критика функціоналізму та відмова від релятивізму. Проблемою є поєднання індивідуалізов. та генералізуючих підходів, що й визначає напрям історіогр. дискусій щодо М. Упродовж останніх двох десятиліть укр. історики щораз частіше звертаються до мікроістор. сюжетів і методів, властивих М. Особливо активно експериментують історики ранньомодер. періоду, переважно ті, які працюють в рамках істор. антропології та соц. історії, зазвичай поєднуючи ширші теми з мікроістор. розвідками. Спеціалізується на ранньомодер. історії та активно залучає до публікації авторів, які досліджують нову для укр. історіографії тематику та рефлексують над відповід. методол. інструментарієм, щорічник Інституту історії України НАНУ (Київ) «Соціум. Альманах соціальної історії» (засн. 2002). Серед авторів низки мікроістор. розвідок - О. Вінниченко, Ю. Волошин, В. Горобець, К. Диса, О. Репан, І. Сердюк, О. Сокирко, Н. Старченко, М. Яременко. В. Горобець належить і ширше мікроістор. дослідж. - монографія «Конфлікт і влада. Сотник новгород-сіверський проти гетьмана Війська Запорозького, 1715-1722» (К., 2016). Автори низки монографій вдаються до мікроістор. сюжетів як важливої частини дослідж., зокрема як способу верифікації гіпотез: К. Диса «Історія з відьмами. Суди про чари в українських воєводствах Речі Посполитої XVII-XVIII століть» (2008), Н. Старченко «Честь, кров і риторика. Конфлікт у шляхетському середовищі Волині. Друга половина XVI - початок XVII століття» (2014; обидві - Київ), М. Яременко «“Академіки” та Академія. Соціальна історія освіти й освіченості в Україні XVIII ст.» (Х., 2014), Ю. Волошин «Козаки і посполиті: Міська спільнота Полтави другої половини XVIII ст.» (2016), І. Сердюк «Маленький дорослий. Дитина й дитинство в Гетьманщині XVIII ст.» (2018; обидві - Київ). Зразковим прикладом мікроістор. дослідж. з відрефлексованою авторкою методологією є монографія О. Стяжкіної «Стигма окупації. Радянські жінки у самобаченні 1940-х років» (К., 2019). Низка мікроістор. сюжетів представлена також у монографії О. Кісь «Українки в ГУЛАГу: вижити значить перемогти» (Л., 2017).

**Рекомендована література**

1. Гинцбург К. Микроистория: две-три вещи, которые я о ней знаю / Пер. с итал. // Современные методы преподавания новейшей истории. Москва, 1996;
2. Кромм М. Историческая антропология. С.-Петербург, 2000;
3. 2004;
4. 2010;
5. Леві Дж. Про мікроісторію / Пер. з англ. // Нові перспективи історіописання. К., 2004.

### **Бібліографічний опис:**

**Мікроісторія / Н. П. Старченко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. - К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2019. - Режим доступу:**

**<https://esu.com.ua/article-67581>**

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України  
([докладніше](#)).